

жавного регулювання; ризикованість діяльності та численності зацікавлених сторін в ефективній роботі (держава, власники, менеджмент, клієнти, партнери).

Остання особливість обумовлює необхідність дослідження кінцевих результатів банківського бізнесу з позиції інтересів зацікавлених сторін, що зумовлено також еволюцією моделей ведення бізнесу. За моделі балансу інтересів (моделі зацікавлених сторін – стейкхолдерів) бізнес спрямований на збалансований підхід до врахування інтересів всіх зацікавлених сторін у процесі свого розвитку. Неможливість одночасного задоволення інтересів всіх стейкхолдерів потребує їх ранжування, тобто встановлення рівнів значущості. Виходячи з економічної та юридичної природи бізнесу ключовими стейкхолдерами банківського бізнесу (прямими стейкхолдерами) є його акціонери як власники капіталу банку та менеджмент, який наділений правом управління капіталом. Враховуючи соціальну природу бізнесу, функціонування банків як посередників на фінансовому ринку призводить до виникнення групи опосередкованих стейкхолдерів-клієнтів, регулятора грошово-кредитного ринку, держави, партнерів, які непрямо зацікавлені в фінансових результатах банківського бізнесу, кожен в межах своїх інтересів.

Таким чином, враховуючи специфічні особливості банківського бізнесу, під останнім слід розуміти сукупність економічних відносин між зацікавленими сторонами, що виникають під час здійснення банківської діяльності з метою отримання прямими стейкхолдерами економічних вигід з урахуванням інтересів групи опосередкованих стейкхолдерів. Такий підхід дозволяє визначити перелік структурних характеристик банківського бізнесу: основного вигодонабувача, механізм отримання економічних вигід та мету провадження.

С. В. Вахнюк, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

ПОКАЗНИКИ ВПЛИВУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ НА ІНДЕКС ОСВІТИ І ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

У світовій практиці рівень відповідності економіки країни системі макроекономічних відносин, що має назву “економіка знань”, визначається на основі показників, розроблених робочою групою Світового Банку в рамках програми “Знання для розвитку”. В ролі одного з таких показників виступає індекс освіти і людських ресурсів (Education and Human Resources Index – *EHRI*), який визначає рівень освіченості насе-

лення країни та наявність у нього навичок створення, розповсюдження та використання знань. Для визначення міри впливу на його значення банківської системи введемо показник *IBihri*.

Вплив банківської системи на значення *EHRI* відображують такі індикатори: середня тривалість навчання (*AYS*), рівень вищої освіти (*TE*), рівень підготовки кадрів (*EST*), гнучкість визначення заробітної плати (*FWD*), оплата праці та продуктивність (*PP*), професійність управління (*RHI*), індекс жорсткості регулювання робочого часу (*RPM*), рівень економічної активності робочої сили (*LFPR*), гендерний індекс розвитку (*GDI*). В результаті інтегральний показник *IBihri* пропонується вираховувати за формулою:

$$IBehri = IBays + IBte + IBest + IBfwd + IBpp + IBrpm + \\ + IBrhi + IBlfpr + IBgdi \quad (1)$$

Показник *IBays* характеризує вплив банківської системи на значення індикатора середньої тривалості навчання дорослого населення країни. Він визначає міру зацікавленості банківських працівників у продовженні свого навчання з метою підвищення професійної освіти.

Показник *IBte* характеризує вплив банківської системи на значення індикатора рівня вищої освіти в країні. Він визначає в якій мірі банківські установи в країні надають перевагу робітникам з вищою освітою.

Показник *IBest* характеризує вплив банківської системи на значення індикатора рівня підготовка кадрів. Він дає оцінку активності банківських установ країни в періодичному підвищенні рівня професійної майстерності робітників.

Показник *IBfwd* характеризує вплив банківської системи на значення індикатора гнучкості в підходах до методів розрахунку зарплати на підприємствах країни. Він визначає в якій мірі банки проявляють ініціативу в заохоченні робітників до підвищення якості праці через застосування особливих видів нарахувань та утримань, що формують заробітну плату.

Показник *IBpp* характеризує вплив банківської системи на значення індикатора співвідношення оплати праці та її продуктивності в країні. Він визначає наскільки банківські установи враховують у методах розрахунку видів нарахувань та утримань заробітної плати змінні показники, значення яких залежить від продуктивності праці робітників.

Показник *IBrpm* характеризує вплив банківської системи на значення індикатора професійності людей, що займають керівні посади в країні. Він визначає яка частина керівного складу банківських установ має освітню кваліфікацію достатнього рівня, профіль якої відповідає займаній посаді.

Показник *IBrhi* характеризує вплив банківської системи на значення індексу жорсткості регулювання робочого часу. Він визначає в якій мірі банківські установи країни залучають протягом певного періоду часу (року) працівників до роботи в поза нормовані години.

Показник *IBlpr* характеризує вплив банківської системи на значення індикатора рівня економічної активності робочої сили в економіці країни. Він визначає як частина економічно активного населення країни працевлаштована через банківську систему.

Показник *IBgdi* характеризує вплив банківської системи на значення гендерного індексу розвитку країни. Він визначає наскільки пропорційно в банківських установах розподілені робочі місця між співробітниками чоловічої та жіночої статі.

Зростання значень *IBihri* на проміжку від 0 до 9 вказує на зростання впливу банківської системи та утворення засад економіки знань в країні.

В. В. Герасименко,
канд. екон. наук, Національний банк України, м. Київ

РЕЗЕРВНІ ВИМОГИ НБУ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ СТРУКТУРИ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ БАНКІВ

Світова практика свідчить про те, що обсяги й структура ресурсів банків та напрямки їх використання, особливо для країн з перехідною економікою, багато в чому залежать від економічної політики держави взагалі та грошово-кредитної політики центрального банку зокрема. Визначення пріоритетності інструментів грошово-кредитної політики залежить від наявності умов для їх застосування та завдань, які вирішує центральний банк на тому чи іншому етапі розвитку країни.

Наразі нерозвиненість фондового ринку в Україні обмежує можливість НБУ ефективно використовувати операції на відкритому ринку, а також облікову ставку для регулювання обсягів і структури банківських ресурсів, сформованих із депозитних і недепозитних джерел. Цим пояснюється той факт, що у 2011–2012 рр. Національний банк України досить активно використовував резервні вимоги до банків для регулювання їх зобов'язань: менш як за півтора останніх років НБУ п'ять разів міняв вимоги до обов'язкового резервування залучених банками ресурсів. Вони передбачали зміни:

- 1) порядку й суми обов'язкових резервів банків, що підлягають зберіганню на окремому рахунку в НБУ, й суми, яку банки повинні мати